

MAKTABGACHA TA'LIMDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK
TEXNOLOGIYALAR VA INNOVATSION METODLAR YORDAMIDA
IJODKORLIKNI RIVOJLANTIRISH

<https://doi.org/10.70728/c.series.v08.i03.172>

Saidova Nigora Olimovna

Farg‘ona davlat universiteti

Maktabgacha ta'lim kafedrası dotsenti v.b.

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

nigorasaid89@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tizimida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlardan foydalanish orqali bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. O'yin texnologiyalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, STEAM yondashuvi, Montessori va Reggio Emilia metodlari misolida ularning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida ushbu yondashuvlarni qo'llash istiqbollari ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, ijodkorlik, innovatsion metodlar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, STEAM, o'yin faoliyati.

Аннотация. В данной статье освещены вопросы развития творческих способностей детей посредством использования современных педагогических технологий и инновационных методов в системе дошкольного образования. Проанализированы их педагогические возможности на примере игровых технологий, информационно-коммуникационных технологий, подхода STEAM, методов Монтессори и Реджио Эмилия. Также показаны перспективы применения этих подходов в системе дошкольного образования Узбекистана.

Ключевые слова: дошкольное образование, творчество, инновационные методы, современные педагогические технологии, STEAM, игровая деятельность.

Annotation. This article covers the development of children's creative abilities through the use of modern pedagogical technologies and innovative methods in the preschool education system. Their pedagogical possibilities are analyzed using the example of game technologies, information and communication technologies, the STEAM approach, the Montessori and Reggio Emilia methods. The prospects for applying these approaches in the preschool education system of Uzbekistan are also shown.

Keywords: preschool education, creativity, innovative methods, modern pedagogical technologies, STEAM, game activity.

Kirish. Bugungi kunda maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasida qabul qilingan maktabgacha ta’limni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlarda bolalarning intellektual, ijodiy va ijtimoiy rivojlanishini ta’minlash asosiy vazifa sifatida belgilangan. Ayniqsa, maktabgacha yosh davrida ijodkorlikni rivojlantirish bolaning keyingi ta’lim bosqichlaridagi muvaffaqiyatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

ZAMONAVIY YONDASHUVLAR TAHLILI

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta’lim jarayonini shaxsga yo‘naltirilgan, faol va interaktiv shaklda tashkil etishga xizmat qiladi. Maktabgacha ta’limda keng qo‘llanilayotgan texnologiyalar quyidagilardan iborat:

- **Axborot-kommunikatsion texnologiyalar (AKT):** Raqamli qurilmalar (kompyuter, planshet, interaktiv doskalar) yordamida ta’lim o‘qish jarayonini boyitadi. AKT vositalari bolalarda ijodiy fikrlashni qo‘llab-quvvatlaydi. NAEYC tavsiyasiga ko‘ra, texnologiya va media resurslari bolalarning ta’lim tajribasini boyitib, ularning ijodkorligi va muomala ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Masalan, multimedialar yoki interaktiv o‘yinlar bolalarning muammolarni yechish va yangi g‘oyalar yaratishga yordam beradi.

- **O‘yin orqali o‘qitish:** Game-based learning usulida dars jarayoni o‘yin elementlari bilan boyitiladi. Bu metod bolalarni o‘z-o‘zini motivatsiyalashga, muammolarni kreativ yechim bilan hal qilishga undaydi. Tadqiqotlarga ko‘ra, o‘yinga asoslangan ta’lim bolalarning tanqidiy fikrlash, muammolarni yechish va ijodkorligini rivojlantiradi. Masalan, meta-tahlil natijalariga ko‘ra, o‘yin o‘qitish erta yoshdagi bolalarda motivatsiya va ijodiy ko‘nikmalarning oshishiga ijobiy ta’sir qiladi.

- **STEAM yondashuvi:** STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) pedagogikasi fan va san’at sohalarini bog‘lab, muammolarni integratsiyalashgan usulda o‘rganishni targ‘ib etadi. Bu yondashuv bolalarni eksperimental va ijodiy faoliyatga jalb qiladi. Masalan, Cucu Atikah va boshq. (2024) tadqiqotida STEAM asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar bolalarning ijodiy salohiyatini oshirganligi ko‘rsatilgan. Shuningdek, Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti maqolasida STEAM metodlari bolalarning intellektual qobiliyatlarini ilmiy va texnologik ijodkorlikka jalb qilish orqali rivojlantiradi.

Innovatsion metodlar

Quyidagi innovatsion ta’lim usullari ijodkorlikni rivojlantirishga yordam beradi:

- **Aqliy hujum (brainstorming):** Qisqa vaqt ichida imkon qadar ko‘proq g‘oyalarni guruh bo‘lib to‘plash. Bu usulda ishtirokchilar g‘oyalarni rad etmasdan taklif qiladilar; keyin ulardan eng qiziqarli va amalga oshirish mumkin bo‘lganlari tanlab olinadi. Aqliy hujum ijodiy faoliyatni rag‘batlantiradi, talabalarni yangi va kutilmagan yechimlarni izlashga o‘rgatadi.

- **Klaster usuli:** Ma’lumot va tushunchalarni tizimli guruhlariga (klasterlarga) mantiqiy ajratish. Klaster yondashuvida o‘quvchilar vizual kartochkalar yoki sxemalar yordamida ma’lumotlarni qayta ishlaydilar; bu ularning mustahkam bilim olish, yangi g‘oyalar yaratish va turli jihatlarni bog‘lash qobiliyatini oshiradi. Tadqiqotlar ko‘rsatishicha, klaster usuli

o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rag'batlantirish, bilimlarni mustahkamlash va ijodiy yondashuvlar sonini ko'paytirishning samarali vositasidir.

- "Akvarium" texnologiyasi: Interfaol usul bo'lib, unda bir guruh (yo'riqchi guruh) ma'lum bir muammoga javob beradi, boshqa talabalar esa tashqi kuzatuvchilar, maslahatchilar va tahlilchilar sifatida ishtirok etadilar. Bu usulda bir necha talabalar (ijrochi guruh) mavzuni o'ynaydilar, boshqa talabalar (tomoshabinlar) esa uni baholaydilar va takomillashtiradilar. Akvarium texnologiyasi o'quv jarayoniga dramatik elementlarni kiritadi, talabalarga jamoada o'z fikrini bildirish, sinab ko'rish va boshqalarning fikrini tinglash imkonini beradi.

- "Tafakkurning olti shlyapasi" usuli: Edward de Bono tomonidan ishlab chiqilgan usul muammoni 6 xil tafakkur rollarida (oq, qizil, qora, sariq, yashil, ko'k shlyapalar) ko'rib chiqishni ta'minlaydi. Har bir shlyapa ma'lum bir yondashuv bilan belgilanadi (faktlar, his-tuyg'ular, ehtiyotkorlik, ijobiylik, ijodkorlik, jarayonni boshqarish). Ushbu texnika muammolarni turli nuqtai nazardan baholash, ijodiy qarorlar qabul qilish va guruhda hamjihatlikni oshirishga xizmat qiladi. Masalan, yashil qalpoq yangi g'oyalarni yaratishga e'tibor qaratsa, oq qalpoq faqat faktlar va ma'lumotlarga tayanadi.

- Keys-stadi usuli (vaziyat tahlili): Haqiqiy yoki taxminiy vaziyatlar va muammolarni o'rganish. O'quvchilar real voqea, hodisa yoki vaziyatni tahlil qiladilar va muammolarni hal qilish variantlarini ishlab chiqadilar. Keys-stadi o'quvchilarga tahliliy fikrlash, ijodiy yechimlarni izlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, o'quvchilar kasbiy yoki ijtimoiy muammolarni o'rganadilar va o'zlarining innovatsion yechimlarini taqdim etadilar.

- STEAM yondashuvi: Fan (Science), texnologiya (Technology), muhandislik (Engineering), san'at (Art) va matematika (Mathematics) integratsiyasi. STEAM loyihalarda turli fanlarning usullari va tushunchalarini birlashtiradi, masalan, muammoga ilmiy asoslangan yondashuv, dasturlash, qurilish, san'at elementlari. Bunday integratsiyalashgan ta'lim vazifalarni to'liq va ijodiy hal qilish imkonini beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, STEAM darslari o'quvchilarda muammolarni hal qilish, ijodkorlik, tanqidiy fikrlash, hamkorlik kabi zamonaviy ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Dizayn tafakkuri (Design Thinking): Muammoni foydalanuvchi nuqtai nazaridan tushunish va tezkor prototiplarni yaratish orqali innovatsion g'oyalarni sinab ko'rish jarayoni. O'quvchilar empatiya, muammoni shakllantirish, g'oya yaratish, prototiplash va sinov bosqichlaridan o'tadilar. Ushbu usul yaratuvchi va foydalanuvchiga yo'naltirilgan yechimlarni topishga va yangi yondashuvlarni ishlab chiqishga yordam beradi. Dizayn tafakkurini o'rganishda o'quvchilar murakkab muammoni kichik qadamlar bilan hal qilish va ko'plab g'oyalar hamda prototiplarni sinab ko'rish orqali ijodiy fikrlashni o'rganadilar.

Yuqorida ko'rsatilgan texnologiya va metodlar o'quvchilarda ijodiy fikrlash hamda muammoga yo'naltirilgan yondashuv ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Masalan, axborot-kommunikatsiya va multimedia vositalaridan foydalanilgan darslar ta'limni interaktiv qiladi, bu esa o'quvchini mustaqil ravishda izlanishga va turli masalalarni chuqur anglashga undaydi. Innovatsion metodlarning har biri ijodkorlikni o'ziga xos tarzda rivojlantiradi: aqliy hujum ko'proq va kutilmagan g'oyalarni ifodalashga yordam bersa, klaster esa fikrlarni

tizimlashtirish orqali ulardan yangi kontekstda foydalanishga ko‘maklashadi; akvarium metodi o‘quvchilarga o‘z rollarini sinab ko‘rish, o‘zaro munozara orqali g‘oyalarini takomillashtirishga imkon yaratadi. "Olti shlyapa" metodi fikrlashning turli darajalarini uyg‘unlashtirishni ta‘minlab, o‘quvchilarni bir vaqtning o‘zida muammoga olti xil nuqtayi nazardan qarashga o‘rgatadi. STEAM va dizayn tafakkuri yondashuvlari fan va san‘at uyg‘unligini ta‘minlagan holda mantiqiy va ijodiy fikrlashni birgalikda rivojlantiradi, yangi konseptual yechimlarni ishlab chiqishni rag‘batlantiradi. Ushbu usullar darslarni murakkab va hayotiy muammolar bilan boyitib, talabalarga yangi g‘oyalar yaratish va masalalarning ijodiy yechimlarini taklif etishni o‘rgatadi.

Zamonaviy pedagogik usullar bolalarning ijodkorlik salohiyatini oshirishga qaratilgan. STEAM yondashuvida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarga turli mavzularni integratsiyalangan usulda o‘rganish imkonini beradi va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. O‘yin shaklidagi ta‘lim esa bolalarni o‘rganishga qiziqtirgan holda, ularning muammolarni ijodiy hal etish qobiliyatini oshiradi.

Loyiha asosida o‘qitishda bolalar real dunyo muammolari ustida ishlab, ijodiy yechimlar qidiradi va tahlil qiladi. Montessori muhitida bolalar o‘z-o‘zini boshqarib o‘qish va erkin ijodiy izlanishlar bilan band bo‘lib, natijada ijodkorlik ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Reggio pedagogikasida esa bolalar san‘at, musiqa va harakat orqali fikrlarini ifodalaydi, bu esa ularning ijodiy tili va izlanishlarini kengaytiradi.

O‘zbek ta‘limida innovatsion yondashuvlarni joriy etishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Jumladan, YUNISEF ko‘magida amalga oshirilgan sun‘iy intellektga asoslangan Eduten matematik platformasi tajriba loyihasida darslar interaktiv o‘yin shaklida o‘tkazildi. Loyiha natijalari shuni ko‘rsatdiki, raqamli platforma o‘quvchilarning matematikaga qiziqishini sezilarli darajada oshirdi hamda ularning mantiqiy fikrlash va masalalarni yechish ko‘nikmalarini rivojlantirdi. Bunday raqamli ta‘lim vositalari o‘qituvchilar yukini yengillashtiradi va har bir o‘quvchiga individual yondashuvni ta‘minlaydi. Shu bilan birga, "Raqamli O‘zbekiston - 2030" strategiyasi hamda maktabgacha va maktab ta‘limini rivojlantirish konsepsiyalari ijodiy ta‘lim muhitini yaratishga qaratilgan. Maktabgacha ta‘lim konsepsiyasida bolalarning qiziqishlari va iqtidorlari asosida o‘qitish, ijodkorligini rag‘batlantirish tamoyillari ham belgilangan. Pedagogik innovatsiyalar va raqamli ta‘lim muhitini rivojlantirish loyihalari doirasida yangi elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar va STEM markazlari tashkil etilmoqda. Ushbu tashabbuslar ta‘lim muhitini yangilash va ta‘lim tizimiga innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etishga xizmat qilmoqda.

Xorijiy tajribalardan kelib chiqqan holda, turli mamlakatlardagi tadqiqotlar STEAM, o‘yin va loyiha asosidagi metodlar bolalarning ijodiy rivojiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatishini ko‘rsatmoqda. Misol uchun, AQShda o‘tkazilgan tadqiqotlar Montessori pedagogikasida o‘qigan bolalarning ijodkorlik salohiyati yuqori ekanini qayd etgan. Umuman olganda, yuqoridagi ilmiy manbalar bolalar bog‘chalarida ijodkorlikni rivojlantirishda zamonaviy texnologiya va metodlarni qo‘llash samarasini tasdiqlaydi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi.

O‘yin, loyiha va texnologiyalarga asoslangan yondashuvlar bolalarning mustaqil fikrlashi, tasavvuri va ijodiy faolligini oshiradi. Ushbu metodlarni ta’lim jarayoniga tizimli joriy etish maktabgacha ta’lim sifatini yanada yuksaltirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta’lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarori. – Toshkent, 2019.
2. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi. Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo‘yiladigan davlat talablari. – Toshkent, 2020.
3. Xodjayev B.X. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
4. Qodirova F.R. Bolalar psixologiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
5. Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo‘yiladigan Davlat talablari. Toshkent. 2008.
6. Ilk qadam davlat o‘quv dasturi Toshkent 2022 Grosheva I.V., Mirziyoyeva Sh.Sh., Yevstafyeva L.G., Maxmudova D.T. Nabixanova Sh.B., Pak S.V., Nazarova V.A., Isxakova M.R., Abdunazarova N.F.
7. Saidova N. O., Tojaliyeva S. MAKTABGACHA TA’LIMDA EKOLOGIK TARBIYANING AHAMIYATI VA SAMARALI METODLARI //TADQIQOTLAR. – 2026. – T. 78. – №. 1. – C. 29-33.
8. Saidova N. O. ILK MATEMATIK TUSHUNCHALARNI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN O ‘YINLAR //IMRAS. – 2025. – T. 8. – №. 1. – C. 66-71.
9. Olimovna, S. N. (2024). BOSHLANG‘ICH MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MIQDORIY TUSHUNCHALARNING O ‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *Farg‘ona davlat universiteti*, (3), 47-47.
10. Saidova, N. O. "MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING MATEMATIK TASAVVURLARINI SHAKLLANTIRISHDA KREATIV, INNOVATSION YONDASHUVLAR." *ZA'MONAVIY TA'LIM ISLOHOTLARI VA ULARNING AMALIY YECHIMLARI: KONFERENSIYA MATERIALLARI* 1.3 (2025): 440-442.
11. Saidova, N. O. "ILK MATEMATIK TUSHUNCHALARNI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN O‘YINLAR." *IMRAS* 8.1 (2025): 66-71.
12. Ahmadjonova, D. M., and N. O. Saidova. "MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI NUQSONLI BOLALARDA MATEMATIKA MASHG‘ULOTLARINI O‘TKAZISH YO‘LLARI." (2024).
13. Saidova N. O., Alijonova H. Maktabgacha ta’lim tashkilotida zamonaviy innovatsion texnologiyalar //MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI JURNALI. – 2025. – T. 3. – №. 3.
14. Saidova N. O., Ahmadjonova D. M. POSSIBILITY OF SCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS TO USE INTERACTIVE METHODS FOR THE EXPLANATION OF MATHEMATICAL CONCEPTIONS BY PREPARATORY GROUP //AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING. – 2025. – T. 3. – №. 2. – C. 254-258.